

Vladimír Špidla
Magdaléna Frouzová

Kávu ne, radši infuzi

Bruselské
postřehy českého
eurokomisaře
... a zákulisní
historky
jeho asistentky

Vyšehrad

Obsah

Foto na titulní straně:
Vladimír Špidla v bruselském parku Cinquantenaire

První bruselská překvapení	7
Můj tým	15
<i>První setkání s Vladimírem Špidlou</i>	16
Babylónská věž aneb Kde jsem pracoval	24
<i>Komplot proti skromnosti</i>	28
Kam mizí pracovní místa aneb Globalizační fond	30
<i>„Kde že má komisař projev? A má vůbec projev?“</i>	32
Trh práce není koláč aneb Jednání o volném pohybu pracovníků	37
<i>„Pomoc, asi to nezvládnou!“</i>	39
Jak rozhodují evropští komisaři	48
<i>Skryté nástrahy Štrasburku</i>	52
Z kotelníka premiérem aneb Jednání o celoživotním vzdělávání	58
<i>„Magdaléno, čekám na vysvětlení!“</i>	64
V čem spočívá práce evropského komisaře pro zaměstnanost	69
<i>Šéfův kalendář, káva a infuze</i>	72
Mýtus o důstojném stáří aneb Demografická budoucnost Evropy ...	79
<i>Autistický výraz jako zbraň</i>	81
Lék na nezaměstnanost aneb Jednání o flexicuritě	85
<i>„Nežrat, náčelník!“</i>	89
Cesta do Turecka	93
<i>Přednáška před prázdným sálem</i>	97
Výstup na Mont Blanc	107
<i>Jak to bylo doopravdy</i>	108
Nechci Evropu jako gepardí kůži	118
<i>„Držte mi tu ženskou od těla!“</i>	124

Copyright © Magdaléna Frouzová, Vladimír Špidla, 2010

ISBN 978-80-7429-051-0

Souboj se psem aneb Pracovní úrazy	128
<i>Prezidentovy narozeniny</i>	129
Vzorný otec a bordelářka aneb Kolik nás stojí předsudky	132
<i>Vladimír Špidla, média a kravaty</i>	134
Skrytá tvář fotbalu	138
<i>Roačka o Platinio</i>	139
Cesta do Číny	141
<i>Intrikaření o služební cestu</i>	143
Jak jsem byl na rodičovské dovolené aneb Slučitelnost pracovního a soukromého života	145
<i>Šlofik na šéfově stole</i>	148
Nejcennější dar: pouta z Řecka	151
<i>„Chci informaci, máte minutu“</i>	152
Maraton v Bruselu	154
<i>Závod s uskřípnutým nervem</i>	155
Dřina až do úmoru aneb Směrnice o pracovní době	157
<i>„Přispějte mi na leasing, peněz máte dost!“</i>	158
Entropa a české předsednictví	163
<i>Smršť vernisáží</i>	165
Mnichovská zrada a česká podezřívavost	168
<i>Do kdy budeme v Bruselu?</i>	169
Evropa cizíma očima	172
<i>„Jsme silnější, bude po našem!“</i>	173
Rozloučení s Bruselem	177
<i>Ani kávu, ani infuzi...</i>	181
O autorech	183

První bruselská překvapení

Bylo mi kolem sedmadvaceti. Měl jsem tehdy už jednoho syna a neměl kde bydlet. Za komunismu měli sice teoreticky práci i přístřeší všichni, což ale neznamenalo, že to strana každému automaticky zajistila. Šlo spíš o to, že kdo byl bez zaměstnání či spal na ulici, platil za příživníka a hrozilo mu vězení. Jenže na přidělení bytu čekaly mladé rodiny často léta. Stejně tak jsme na tom byli my. Byt jsme neměli, a tak jsme se stěhovali téměř každé tři měsíce. Šli jsme z podnájmu do podnájmu, tu u známých, tu u úplně cizích lidí. Dlouhodobě to bylo neúnosné.

Až jsem se od svého známého dozvěděl o opuštěné staré usedlosti v jedné vesnici na jihu Čech. Prý o ni nikdo nestojí, a tak by se možná dala dát do pořádku a najmout. Vypravil jsem se tam. Lehké to zpočátku nebylo, protože dovnitř fučelo dírami ze všech stran, topení chybělo a voda téměř netekla. Přes den to nevadilo, protože jsem se zahřál prací. Zato noci byly nepříjemné. Musel jsem kvůli zimě spát oblečený a ještě přikrytý několika dekami a v čepici.

Jednou časně ráno, právě když jsem usnul po noční směně v mlékárně, kde jsem tehdy pracoval, mě náhle probudilo bouchání na dveře. Nejdřív jsem nevěděl, co si o tom mám myslet, a bez hnutí ležel dál. Bušení ale sílilo. Rozhodl jsem se tedy jít se podívat. Otevřel jsem dveře, rozespálý a z hlavy si ještě stahuje čepici. Musel jsem vypadat jako strašidlo. Ocítl jsem se tváří v tvář dvěma příslušníkům Veřejné bezpečnosti, z nichž jeden mi úředním hlasem oznámil: „Jdeme si ověřit, jestli tu nežijete západním způsobem života.“

„A... jak se to pozná?“ zeptal jsem se rozpačitě.

„Západní způsob života,“ zněla nazpaměť naučená policejní odpověď, „se pozná podle chování, oblékání nebo rozhovorů.“

Dnes to působí groteskně a sám tu historku dávám občas k lepšímu pro obveselení přátel. Tehdy to ale zase taková legrace nebyla. Přišli mě

Maraton v Bruselu

Nedávno za mnou do Bruselu přijeli kamarádi ze sportovního klubu Maratonstav Úpice. Jsou to neobyčejně činní lidé. Ačkoli jsou z malého města na severovýchodě Čech, už se jim podařilo zorganizovat nejrůznější maratony, a dokonce i mistrovství světa – mimo jiné v tak neobvyklé disciplíně, jako je běh do vrchu. Kvůli účasti na nejrůznějších sportovních akcích procestovali spoustu zemí. Tentokrát přijeli do Bruselu, abychom společně v neděli 5. října běželi bruselský maraton. Ukázal jsem jim město, zašli jsme do hospody a prošli i čtvrt' s evropskými institucemi.

Během závodu jsem ale měl trochu smůlu. Podobně jako před rokem. Při loňském maratonu v Rotterdamu bylo přes 30 stupňů Celsia, což je teplota, při které se extrémní sportovní výkony nedoporučují. Pro organismus je to příliš zatěžující, což se tehdy také potvrdilo, protože několik závodníků při běhu zkolabovalo a organizátoři museli narychlo odklonit trasu. Poslední značení, které jsem viděl, byl třicátý kilometr. Pak už trasa vedla jinudy a žádné ukazatele kilometrů na ní nebyly. Ani čas nám už pak nestopovali. Jsem si skoro jist, že náhradní trasa byla kratší než 42,2 km. V cíli jsme jen dostali pamětní medaili.

Býval bych tudíž rád běžel plný maraton alespoň tentokrát v Bruselu. Jenže teď mi to zase nedovolilo zdraví. Kvůli silným bolestem v zádech jsem musel závod předčasně ukončit. Nic příjemného. Moji kamarádi všichni doběhli a jedna z nich, Blanka Paulů, dokonce získala stříbrnou medaili.

Musím se trochu zotavit, ale doufám, že budu moct brzy běžet zase nějaký další maraton.

ZÁVOD S USKŘÍPNUTÝM NERVEM

Je středa ráno. Jdu dát šéfovi na stůl před jeho pracovnu podklady na jednání komisařů, když v tom narazím na něj samotného. Stojí kousek před vchodem do své kanceláře.

„Magdaléno, co děláte v sobotu?“ osloví mě.

„Nic, budu doma,“ odpovídám po pravdě. Nemám žádné zvláštní plány.

„Mně přijedou v pátek večer kamarádi z Maratonstavu, protože v neděli poběžíme maraton. V sobotu s nimi půjdu na procházku po Bruselu. Nechcete se k nám přidat?“

„Tak jo,“ souhlasím. Jeho známé už znám z jiných příležitostí a ven bych stejně šla, tak proč nestrávit den s nimi. „Můžeme se sejít v deset ráno v parku pod Vítězným obloukem,“ navrhuji.

„Domluveno,“ schválně návrh a chce se otočit a zajít k sobě do kanceláře. Při tom pohybu ale bolestivě sykne.

„Co se vám stalo?“ zarazím se.

„Ále nic, trochu jsem si hnul zády.“

„Trochu, jo?“ ptám se ironicky. Jsem si poměrně jistá, že kdyby to bylo trochu, tak by takhle nesýkal.

„No...“ zaváhá zamyšleně, „snad to není nic vážného. Asi jsem to přehnal s tréninkem.“

„Jen abyste nakonec mohl běžet, takhle to zrovna moc nevypadá...“

„Jo, snad to bude dobrý.“

Zřejmě chce rozhovor na tohle téma rychle ukončit, protože se dá do kroku a míří k sobě. Přitom těžce kulhá a sotva dopadá na jednu nohu.

„Počkejte,“ zarazím ho udiveně, „vždyť vy sotva chodíte!?“

„Protože je to čerstvý, skřípнул jsem si nějaký nerv, to snad do maratonu bude lepší...“ volá zády ke mně, aniž by se otočil.

„No, o tom nepochybuji,“ nenechám si ujít příležitost ho popíchnout. „Co byste nemohl běžet za čtyři dny maraton, vždyť máte jenom housera a nemůžete se hýbat! Budte rád, že nemáte chřipku, to byste se musel zotavovat celý týden!“

Jak za sebou dovírá dveře, vidím, že se té poznámce trochu pousmál, ale už nereaguje.

Další dva dny ho nevidím, protože je na služební cestě. Setkávám se s ním a skupinou jeho sportovně oblečených kamarádů po padesátce

v sobotu ráno v parku. Špidla jde o něco lépe, ale má ještě pořád trochu pokřivený styl chůze.

„Co záda?“ zajímám se.

„Už je to trochu lepší. Řekl jsem si, že ten maraton zkusím, a když tak přestanu.“

Po dvouhodinové procházce končíme v hospodě na obědě. Pak se loučíme, sportovci jdou domů, aby si odpočinuli před soutěží.

* * *

Pondělí ráno. Máme pracovní poradou. Vůbec mě nezajímá, co se řeší, chci vědět, jak dopadl běžecký závod.

„Tak co?“ vyzvídám od šéfa hned, jak s ním můžu mluvit mezi čtyřma očima.

„No, hele, nic moc,“ zakroučí hlavou zklamaně. „Fakt mě to bolí, asi budu muset jít k doktorovi. I ten závod jsem musel zabalit...“

„Jo?“ ptám se účastí v hlase. Mrzí mě to za něj. Vím, že se na to hodně chystal a dlouho to s kamarády plánoval. Uběhnout sotva pár metrů a muset přestat je skutečně frustrující.

„A kolik jste toho uběhl?“ Hádám, že možná běžel i dva tři kilometry. Zaskočit ischias mě, tak nedokážu dojít ani do kuchyně, ale už tu známe jeho výdrž.

„Bohužel jsem musel skončit už někde po pětadvacátém kilometru, protože...“

„COŽE?“ Padá mi čelist. „Vy jste s houserem běžel dvacet pět kilometrů?“

„Ano,“ přitaká.

„Vy fakt nejste normální!“ krouším hlavou.

Šéf se zasměje, můj údiv ho baví. Až když ještě po dvou měsících stále lehce kulhá a na žádost novinářů, jestli by si mohli k interview sednout, musí říkat: „Raději ne, já mám něco se zády, a když stojím, tak mě to bolí trochu méně,“ uzná, že úplně adekvátní jeho chování nebylo.

„Asi jsem to fakt přehnal,“ říká maličko zasmušile. No vida! To byl taky nápad, stoupnout si vůbec na startovní čáru, říkám si. Není to ale přesně to, co má Vladimír Špidla svými sebekritickými slovy na mysli. Vzápětí totiž větu dokončí: „Měl jsem přestat na tom patnáctém, hned jak jsem měl dojem, že se snažím překonat.“

Dřina až do úmoru

ANEB SMĚRNICE O PRACOVNÍ DOBĚ

Poslední týdny zažívám napínavý souboj. Střídá se ve mně přitom naděje s rozčarováním a úleva s napětím. Těžce vyjednáвам s ministry práce a sociálních věcí členských zemí EU i s poslanci Evropského parlamentu. Spor se vede kvůli jedné dohodě. Dohodě, která ovlivňuje životy milionů lidí.

Ta dohoda se týká maximální průměrné pracovní doby, kterou stanovuje pro státy Evropské unie Směrnice o pracovní době už od devadesátých let na 48 hodin týdně. Problém je v tom, že více než polovina členských států využívá zvláštní výjimky. V praxi to znamená, že je legální pracovat až 78 hodin týdně. To je, i kdyby člověk pracoval šest dní v týdnu, pořád ještě 13 hodin denně.

Kdo někdy zkusil pracovat pár měsíců třináct a více hodin denně, ví, jak to dokáže podlomit lidské zdraví. Teď nemluví ani tak o sezení u počítače nebo kreativní intelektuální činnosti. Mám na mysli těžkou fyzickou dřinu jako třeba na stavbě.

Celá léta se ví, že se s tím musí něco udělat, celá léta nařukávají vlády stále znovu terén pro případ, že by bylo možné vytvořit novou dohodu. Jenže celá léta se nedaří dosáhnout nového kompromisu, a tak to zůstává zablokované. Mým cílem od počátku mého funkčního období bylo s tím hnout. Trvalo to dlouho. Ale v červnu 2008 se to podařilo. Členské státy se předběžně dohodly. Jejich řešení je velmi rozumné. Nepoškodí zaměstnavatele a lépe ochrání zaměstnance. Podle nové dohody má sice maximální pracovní doba zůstat i nadále 48 hodin. Nadále budou možné výjimky, ale limit bude šedesát hodin – tedy pokud se sami sociální partneři nedohodnou na větším počtu hodin.

Kdo přičichl k rozhodování na evropské úrovni, ví, jaký je to úspěch. Vždyť kolikrát se nedokáže shodnout ani čtyřčlenná rodina na tom, jaký

program chce sledovat večer v televizi – a EU má členů 27! V tuto chvíli je to zkrátka ten nejlepší dosažitelný kompromis. Když se na něm s pomocí Evropské komise vlády členských států dohodly, svítla naděje, že se podmínky zaměstnanců v EU zlepší. Jenže to ještě neznamená, že je všechno v suchu. Novou dohodu musí ještě schválit Evropský parlament. Ten má poslední slovo a bez jeho souhlasu není možné jít dál.

Poslanci nový kompromis bohužel odmítají. Nepovažují ho za dostačující. Myslí si, že stanovení limitu pro legální výjimky z osmačtyřicetihodinové pracovní doby znamená faktické navýšení pracovní doby. Tuto domněnku ještě živí často zkreslené zprávy v médiích, které budí dojem, že se maximální pracovní doba prodloužila. Další problém je v tom, že mnozí poslanci neporovnávají novou dohodu se situací, jaká je teď, nýbrž se svými maximalistickými představami. To vše ztěžuje politická jednání a vede opakovaně k patové situaci.

V tuto chvíli nikdo neví, co bude. Podle toho, jaké výsledky zrovna napjatá vyjednávání s poslanci mají, se ve mně střídá naděje a zklamání. Dosažení dohody je pro mě v tuto chvíli naprostá priorita.¹⁹

„PŘISPĚJTE MI NA LEASING, PENĚZ MÁTE DOST!“

Už nemůžu! Vladimír Špidla se mnou už několik týdnů nemluví o ničem jiném než o pracovní době. Občas, když slyším, jak se jeho kroky blíží k mému pracovnímu stolu, bych nejraději schovala hlavu do pís-ku. Omlouvám se v duchu všem obětem současného nedostačujícího kompromisu, kvůli kterému musejí dřít až do úmoru v nemocnicích i na stavbách, ale prostě už na diskuzi o tom nemám sílu. Nevím, co k tomu dodat. Jsem úplně vyždímaná z přemýšlení, jak z toho začarovaného kruhu jednání mezi Komisí, Parlamentem a Radou ven. Ano,

¹⁹ Přesvědčit Evropský parlament se nakonec nepodařilo. Po zdlouhavých nočních vyjednáváních tzv. smírčího výboru o čtyři měsíce později jednání definitivně zkrachovala. 28. dubna 2009 v 01:56 ráno vydal Vladimír Špidla tiskové prohlášení, ve kterém sdělil, že je hluboce zklamán tím, že nepodařilo pozice Rady a Parlamentu sjednotit. „Současné žádné řešení není dobrý výsledek a ani dlouhodobě dostačující... pravděpodobně to povede k tomu, že ještě více států využije výjimky, tzv. opt-out, aniž by existovalo zabezpečení pro jejich pracovníky.“

vážím si toho, že mě Špidla bere za diskusního partnera v tak složitém tématu. I když vím, že to souvisí i s tím, že jeho dva hlavní diskusní partneři jsou vyjednáváním tak vytížení, že vezme zavděk kýmkoli. Ale nevím, opravdu nevím, co by se ještě dalo udělat pro to, aby poslanci změnilí názor, žádné revoluční argumenty mě nenapadají. S tím ale na svého šéfa nemůžu. Dosažení nové dohody mu strašně leží na srdci a jde za ní se stejnou vytrvalostí, se kterou v létě běžel 25 kilometrů s uskrípnutým nervem. Trpělivě tedy naslouchám jeho úvahám a pohoršování se nad krátkozrakostí některých politiků.

„Copak dává rozum neschválit něco, co je lepší než to současné? Ještě navíc, když je jasné, že ničeho lepšího v tuhle chvíli dosáhnout nejde?“ ptá se pořád.

„Jenže oni asi nevěří, že nic lepšího teď nelze vyjednat, protože u jednání s vládami nebyli...“ uvažuji nahlas a zamotávám se tak do další půlhodinové diskuze. Jak ráda bych ho přivedla na nějaký nápad nebo navrhla nějaké neotřelé řešení! To bych se zapsala do nepsaných politických dějin Evropy! Ale nic takového se v této debatě nerýsuje. Asi i proto se tu a tam přistihuji, že v duchu už myslím na praktičtější starosti. Stydím se, ale mé myšlenky krouží kolem vánočních přání. Je totiž prosinec a náš kabinet opět zavalují blahopřání k novému roku, dárky a žádosti o peníze, na které je třeba odpovědět. Tady maximální pracovní doba roli nehraje.

Vladimír Špidla, jehož plat média neustále propírají jako nejlepší v České republice, je oblíbeným terčem nejružnějších žádostí o peníze. Od lidí, kteří bojují se zadlužením, až po obyčejné zlatokopy. Jsou pisatelé, z jejichž těžkých životních příběhů jde mráz po zádech. Potíž je v tom, že je nemůžeme nijak ověřit. Co když je to jen srdceryvně napsaný dopis literárně nadaného podvodníka? Co když největší pomoc potřebuje zrovna ten člověk, kterého příroda neobdarila talentem psát, a tak poslal jen stručný a netklivý e-mail? Není v našich silách se tím zabývat a suplovat tak správu sociálního zabezpečení.

Nehledě na to, že autoři dopisů mají mylný dojem, že jsou ojedinělí. Mezi řádky je cítit domněnka, že Vladimíra Špidlu s jeho platem pro pár stovek neubude, zatímco jim to zásadně vylepší rozpočet. Ve skutečnosti je to tak, že kdyby můj šéf finančně podpořil každého, kdo ho o to žádá, možná by mu na to jeho plat ani nestačil. Víím, že přispívá na charitativní organizace, a proto žadatele odkazují jinam.

Menší pochopení mám pro vynalézavce, kteří v zásadě žádné problémy nemají, ale články v novinách je přivedou na nápad se komisaře zeptat, jestli by jim nepíchnul například s hypotékou nebo s leasingem. Jistý kněz například píše stručný e-mail o tom, že musí objíždět své věřící po různých vesnicích, na což potřebuje auto. To si pořídil na leasing, ale bohužel má těžkosti se splácením, a chtěl tedy eurokomisaře poprosit o finanční spoluúčast. Jde přece o chvályhodnou činnost!

Myslím, že podobné žádosti souvisí s tím, jak se lidé v tomto politickovi mylí. Z některých dopisů totiž cítím, že mají Vladimíra Špidlu za naivního dobráka, který kvůli svému sociálnímu citění nikomu nic neodepře. Nevím, jak si mohou myslet, že kdyby byl naivní, dokázal by se dostat do čela státu a nakonec řídit celý resort ve dvaceti sedmi státech Evropské unie. Často přemýšlím o tom, jestli i jiné dobře vydělávající známé osobnosti dostávají takové dopisy. Plat člena Evropské komise je sice výborný, ale vzhledem k tomu, s kým se porovnává – tedy s vysoce postavenými politiky v západních zemích –, zcela normální. V českém prostředí je to plat bezpochyby výjimečný, ale ne úplně ojedinělý. Finančníci, členové vysokého managementu i lidé ze showbusinessu se mu v dobrých rocích bezpochyby vyrovnají. Dostává žádosti o pomoc se splácením dluhů i guvernér České národní banky? Ředitel ČEZu? Nevím, ale tuším, že moc ne. Zatímco u nich se vysoký příjem považuje za přirozenou součást statusu, k mému šefovi to lidem kvůli jeho pověsti člověka, který si nepotrpí na luxus, nejspíš nesedne. Možná i proto mají dojem, že se s nimi spíš rozdělí. Je to známka toho, že ho berou jako jednoho z nich? Nebo je to známka toho, že mu upírají kompetence, díky kterým tento příjem má? Možná od obojího kousek. V každém případě vnímám, že obraz Vladimíra Špidly je hodně zkreslený a realitě dost vzdálený. Troufl by si onen kněz myslet, že srdcem tohoto politika hnou jeho problémy s leasingem, kdyby ho tu teď slyšel pronášet trefné soudy o počínání celých vlád? Pochybuji.

Odpovědi na žádosti o peníze ale nejsou nic proti odpovědím na vánoční přání. Od poloviny prosince do poloviny ledna se na nás pokaždé sesypou novoročenky od nejrůznějších důležitých osobností a na všechny je potřeba odpovědět novoročenkou od samotného komisaře. Odpovídá na ně jeho sekretářka, ale protože neumí česky, spadnou ty v jeho mateřštině pokaždé na mě. Odesílá se jich přes dvě stě. Šéf jich vždycy štos podepíše a my je pak dáváme do obálek a posíláme. Nepamatují

se, že by měl kdy čas se vůbec podívat na novoročenky, které mu přijdou. Vytřídíme sice ty s osobními vzkazy a dáme mu je na stůl. Možná na ně zběžně koukne, ale bůh ví, protože má jiné starosti. Letos na ně stoprocentně ani nesáhl, protože se všechno točí kolem Směrnice o pracovní době. Nevěřím, že jiní mocní a významní tohoto světa jsou na tom jinak. Spíš myslím, že to vypadá stejně jako u nás. Nadřazení podepíší paklík blahopřání a o zbytek se postará jejich sekretariát. To znamená, že veškerá zdvořilostní přáníčka jsou vlastně jen korespondencí mezi sekretariáty, kterým přidělávají práci. Vzájemná pozornost v mezilidských vztazích je dobrá věc, ale v tomhle případě je to především věc drahá a nesmyslná. Sama si slibuji, že nikdy nikomu mocnému jen tak pro formu a udržení se v povědomí nikdy žádnou novoročenku posílat nebudu. Dost pravděpodobně se o tom stejně nikdy nedoví a jen mě prokleje jeho sekretářka.

Podobnému nesmyslu tu čelíme s dárky. Nejrůznější koncerty posílají každoročně dárky a upomínkové předměty, aby si udělaly reklamu. Nejčastěji firemní kalendáře. Nic proti nim, ale ruku na srdce: většinu z nich si nikdo doma pověsit nechce. Lidé se chtějí dívat na krásné obrázky přírody, architektury, zvířat, uměleckých předmětů, prostě čehokoli, ale desetkrát zvětšené detaily tachometrů, hodinových ručiček či inovativních technických řešení nejsou to, co by si většina lidí dobrovolně věšela doma na zeď. Mnoho podniků přesně v to očividně doufá. Jinak si nemohu vysvětlit ta kvanta kalendářů, které se každý rok nahromadí v našem sekretariátu a které si nikdo nechce vzít ani zadarmo.

Život v sobě nese mnoho absurdit a kolikrát nemá cenu se jimi příliš zabývat. Ovšem nad paradoxem, že čím vyšší pozici a více peněz máte, tím víc vám ostatní posílají dárků, podle mě přece jen stojí za to se zamyslet. Protože zatímco ti mocní tyto dárky naprosto nepotřebují a zpravidla na ně už ani nemají nikde místo, obyčejní lidé by z nich měli radost a dost pravděpodobně si i navěky vtiskli do mysli jméno firmy, která jim dárek poslala. Lidem ve vysokých pozicích schází především čas. Jejich materiální potřeby jsou oproti tomu zpravidla uspokojeny a drobné dárky neberou na vědomí. Dát dárek někomu, s kým jste se osobně setkal, je něco jiného. Ale dárky posílané poštou s firemní vitzkou se podle mého dost míjí účinkem.

Jediné dárky, které se setkávají s nadšením nás všech, jsou pralinky a čokolády od výrobců zvučných jmen. Na ty dokonce číháme. Dorazily

Entropa a České předsednictví

i letos. Nechceme je nikdy rozbalit jen tak bez dovolení, a tak se šéfa po každé lživě ptáme: „Přišly vám pralinky, budete si je chtít vzít domů, nebo je chcete otevřít tady pro všechny?“

Jasně, že neřekne: „Vezmu si je a spořádám celé balení doma sám,“ ale dovolí nám je otevřít. Pak to probíhá takto: otevřeme v jeho kanceláři krabičku, zdvořile mu nabídneme jako prvním, a když si jednu vezme, odneseme pod záminkou, že ho nechceme dlouho obtěžovat, zbytek k sobě do sekretariátu, kde se u toho sejdeme a v rámci společenského života kabinetu spořádáme.

Jednou za čas uspořádá Vladimír Špidla něco jako burzu. Na stole ve své pracovně rozloží veškeré věci, které za poslední dobu dostal. Nechává si jen vína, ostatní předměty jako knížky, reprezentační publikace, obrázky, vázičky, ozdobné talíře, krabičky, reklamní DVD, vlaječky, propisky, závaží... to všechno si můžeme rozebrat.

„To si opravdu můžeme vzít tyhle knížky?“ ptá se s úctou kolegyně, protože některé publikace jsou skutečně reprezentativní.

„No jasně,“ potvrzuje: „Co bych s nimi všemi dělal? Vždyť bych pod tím zašel!“

Zajímavé je, že ani my ty předměty většinou nepotřebujeme. Většina z nás je nakonec daruje příbuzným, známým a sousedům. Nečekanou distribucí tak vlastně končí tam, kam mají podle mne od počátku směřovat – mezi ty, kteří je užijí. Poděkovat za ně však musí jménem Vladimíra Špidly jeho sekretariát. Když si představím, že i mě pár takových standardních odpovědí, které stejně uvidí zase jen sekretariát, čeká, tak se mi do toho vůbec nechce.

Myslím, že bych přece jen mnohem raději hledala řešení pro patovou situaci ve Směrnici o pracovní době. Určitě je to mnohem smysplnější!

Nakonec jsem tomu neunikl. Už tolik z vás se mne v e-mailech i dopisech ptá na můj názor na Entropu, že mi nezbyvá, než se k tomuto provokativnímu dílu vystavenému u příležitosti českého předsednictví v budouvě Evropské rady nakonec vyjádřit.

Entropa je obří koláž vyobrazující klišé a předsudky o členských zemích EU. Musím přiznat, že paradoxy i groteskní nápady mám rád. Takže kdybych Entropu viděl vystavenou někde v parku, docela bych se pobavil. Tedy až na ten turecký záchod, který má symbolizovat Bulharsko, protože ten pro mě překračuje hranici slušnosti. Nám by se něco podobného nejspíš také nelíbilo. Vůbec se Bulharsku nedivím, že žádalo o zakrytí.

Zato narazit na toto dílo v samém centru evropské diplomacie mě pobavilo méně. Protože tu nejde jen o umění a uměleckou svobodu, ale i o diplomacii. A diplomacie je řemeslo, jehož součástí je, že člověk nesmí nikoho urazit. Britský turista John může cestovat po České republice a na každém kroku nadávat, dejme tomu, na kapesní zloděje, ale v roli diplomata o nich pomlčí. Z tohoto pohledu je Entropa, vystavená v sídle Evropské rady v Bruselu, chyba a diplomaticky nezvládnuté dílo.

V uměleckém světě budou sice autorovi ještě dlouho závidět pozornost, kterou se mu podařilo vzbudit. V mediálním světě si zase budou ještě dlouho pamatovat toto nečekané zpestření často nezáživých politických zpráv. V diplomatickém světě se ale bude toto šlápnutí vedle ještě dlouho žehlit a ztěžovat půdu pro vyjednávání.

Mě osobně trochu mrzí ještě jiná věc. Entropa se teď až příliš považuje za českou kulturu. Je to, jako kdyby v Bruselu zazpíval provokativní píseň nějaký český rocker a od té doby ho všichni považovali za symbol české hudby. Všechny ostatní osobnosti, hudební směry a styly by byly ignorovány. Přitom toho máme tolik co nabídnout.

V rozhovoru s přihlížejícími během jedné z akcí u příležitosti Českého předsednictví

Také proto jsem se svým týmem proměnil budovu Berlaymont – hlavní sídlo Evropské komise – v jakousi galerii české kultury a historie. V lednu jsem otevřel v 9. patře, kde mám kancelář, výstavu českého moderního umění, skla a šperků. Brzy je vystřídá český pop art, politická karikatura a mnoho dalších. Ve všech výtazích budovy visí grafiky českých památek chráněných UNESCO. V přízemí zase teď probíhá expozice s názvem „Česká bible během staletí“. Ve skleněných vitrinách si tu lze prohlédnout faksimile, například Bibli kralickou, Vyšehradský kodex, slavnou Ďáblovu bibli ze 13. století a řadu originálů různých historických vydání české bible.

Entropa nesmírně pomohla ke zviditelnění především svému autorovi. Tyto výstavy mají udělat reklamu naší zemi jako takové. Ukázat naši historii a obrovské kulturní dědictví. Kohokoli zavedou jeho cesty do sídla Evropské komise, budu se těšit, že si na nějakou z nich chvilku najde.

SMRŠŤ VERNISÁŽÍ

Tenhle půlrok je v naší budově kvůli českému předsednictví EU smršť výstav a vernisáží. Vladimír Špidla se snaží vyvážit faux pas, které nám způsobilo vystavení Entropy. Každou chvíli slavnostně zahajuje v naší budově nějakou novou expozici. Na některé z nich přijde hodně lidí, na jiných se jich sejde jen pár. Ale i tak tady české umění oživilo chodby a sály.

Právě zahajuje vernisáž. Má krátký uvítací proslov a mluví spatra. Francouzsky říká, že české umění je tak rozmanité, že nelze vybrat něco, co by mluvilo za celou zemi. Proto také bude postupně vystavovat od všeho něco. Moderní výtvarné umění, historická díla, grafiky českých architektonických památek, sklářské výtvoř, šperkařské kousky a tak dále. V kapse má sice papír, na který si napsal pár bodů, ale nakonec ho nepoužije.

Když se na něj tak dívám, jak tu v tmavém obleku mluví k lidem, bezděčně si vzpomenu, jak tu před čtyřmi lety během oficiálního vánočního večírku přál asi dvěma stovkám svých podřízených šťastný nový rok. Měl to napsané na papíře, unyle to z něj předčítal a na konci zmizel z pódia, aniž by počkal na potlesk. Tehdejší dojem z něj byl rozpačitý.

Výstava „Česká bible napříč staletími“

Působil nejistě a rozhodně ne charismaticky. Dnes působí jinak. Vydobyl si respekt kvůli svému pracovnímu nasazení a ze všech jeho gest je znát, že si to uvědomuje.

Zatímco dříve ho na konferencích zvali hlavně kvůli jeho funkci a naději, že by pro ně mohl něco udělat, teď ho zvali kvůli němu samotnému. Má pověst přemýšlivého a zkušeného politika, který nedělá politiku jen pro vlastní prezentaci, nýbrž pro výsledky.

Najednou zpětně porozumím tomu, co mysleli kdysi kolegové ze starých členských zemí, protřelí institucemi, tím, že ty členské státy, které často mění své politiky v institucích EU, fakticky ztrácí vliv. Protože každý, kdo sem přijde, bez ohledu na to, jak vysokou funkci zastával předtím ve své vlasti, potřebuje nějakou dobu na rozkoukání a pochopení toho, jak zdejší zákulisí funguje. Tehdy jsem to, ač nejsem politička, vztáhla hlavně na sebe. Před očima mi vyvstaly moje vlastní

začátky. Přečtené knížky a učebnice o fungování Evropské unie mi nepomohly k tomu, abych našla konferenční sál v Evropském parlamentu nebo věděla, koho kontaktovat, když je potřeba ovlivnit připravovaný legislativní návrh. Ale platí to pochopitelně pro všechny, a pro politiky obzvláště. Ne náhodou mají v Evropském parlamentu největší vliv ti poslanci, kteří v něm strávili nejvíce volebních období. V Evropské komisi jsou také ve výhodě ti komisaři, kteří už za sebou mají jeden mandát.

Z chování Vladimíra Špidly, ze stylu, jakým tu teď hovoří s diplomaty, a vůbec z toho, jak v zákulisí pracuje na vylepšení jména naší země v institucích EU, číší, že ví, jak se zdejší hra hraje, a pohybuje se tu jak ryba ve vodě. Najednou zadoufám, že ho česká vláda navrhne jako komisaře i na další období. Pokud ne, je to jeho poslední rok. Už jen osm měsíců do konce mandátu.²⁰ Je to možné, že by měl skončit zrovna teď? Skoro tomu nemůžu uvěřit. Zdá se mi, že tu pracujeme tak dva tři roky, ale už to bude pět. Čas tak strašně rychle utíká...

²⁰ V únoru byl předpokládán oficiální konec funkčního období v září 2009.

Mnichovská zrada a česká podezřívavost

V roce 1938 se čtyři evropské země v Mnichově dohodly, že tehdejší Československo musí přenechat své pohraniční území sousedním zemím. Nás k jednání nepřizvaly – rozhodly zkrátka za našimi zády a bez nás. Do českých dějin vstoupila tato událost pod jménem „mnichovská zrada“. Zkušenost, že nás světové mocnosti prodaly a nikdo se nás nezastal, se zapsala hluboko do české duše. Stejně jako zrazený člověk, který těžko překonává zakořeněnou nedůvěru vůči ostatním lidem, podezírají dodnes mnozí Češi mocnější státy z toho, že na ně chtějí nějak vyvrát a vnutit jim svou politiku.

Za svou politickou kariéru, a zejména jako premiér, jsem zažil leccjaká vyjednávání. O důkazy fungování mocenských struktur v nich nebyla nouze. Přes veškerou zdvořilost dávaly velké státy na jiných kontinentech najevo, že podmínky určuje ten silnější.

Na základě vlastní dlouholeté zkušenosti mohu prohlásit, že Evropská unie je jediné mezinárodněpolitické společenství, které je založené na skutečném konsenzu. Nejvyšší hodnotou je dohoda všech zúčastněných, bez ohledu na jejich velikost a bohatství. Pokud Česká republika nesouhlasí s nějakým návrhem EU, může ho odmítnout. Pak se hledá kompromis, vyjednává se. V rámci vyjednávání může naše země získat za svůj souhlas výhody v jiné oblasti. Důvody jsou zřejmé. Ti „velcí“ vědí, že globální vliv mohou mít pouze prostřednictvím EU, a ti „menší“ zase vědí, že v historii neexistovalo nikdy uspořádání, které by jim dalo takový vliv, jaký mají teď.

Tohle jako bychom kvůli naší nevyléčené historické ráně neviděli. Ani jsme nepostřehli, že máme díky zapojení do vyjednávání na úrovni EU možnost ovlivňovat dění ve všech členských státech. Tak velký vliv jsme jako relativně malý stát ještě nikdy v historii neměli. Přesto mnozí stále podezírají EU, že České republice něco diktuje.

V současné době blokuje náš prezident Lisabonskou smlouvu. Jedna jediná osoba z malého státu zdržuje dohodu, kterou schválily demokratické ústavní instituce sedmadvaceti zemí s 500 miliony lidí. Daří se mu to snad proto, že je tak mocný? Ne. Daří se mu to proto, že je součástí systému, ve kterém se zádrhele neřeší silou, nýbrž hledáním jiných východisek. Přestože jsme se jako stát podpisem zavázali tuto dohodu podepsat, a teď s tím děláme drahoty a působíme tak potíže všem ostatním šestadvaceti státům EU, nikdo nás neválcuje a neposílá k nám tanky. Vyjednává se. Těžko si představit větší důkaz demokratického procesu.

Možná bychom měli zvážit, jak dlouho necháme našemu historickému zhrzení prostor, aby nám ničilo schopnost navázat plnohodnotné mezinárodní vztahy a zaujmout v nich pozici vyrovnaného a spolehlivého partnera.

Za ta léta působení v evropských institucích jsem vyzoroval zvláštní český rys. Mísí se v nás strašně nízké sebevědomí s neúměrným přeceňováním vlastní moci. Důvod neznám, mohu se jen domnívat. Máme mylný dojem, že jsme v mezinárodních vztazích bezvýznamní a nikdo nás nebere na vědomí. Snad právě proto se v nás čas od času zvedne vlna nevole a máme potřebu dát o sobě vědět, zviditelnit se. A děláme to iracionálně. Jako například teď. Celá Evropská unie čeká, až Češi dodrží své slovo a podepíší Lisabonskou smlouvu. Možná nám lichoť, jak jsme náhle důležití a jak k nám celá Evropa zapřísahavě vzhlíží. Ano, je nepochybné, že o České republice se teď bude vědět. Škoda jen, že jsme si k tomu nevybrali něco konstruktivnějšího.

DO KDY BUDEME V BRUSELU?

Vůbec nevím, jak dlouho tady ještě budeme. Náš kabinet měl skončit už v září, ale kvůli chybějícímu podpisu Lisabonské smlouvy tu teď budeme minimálně do prosince a dost možná dokonce do února. Nebavíme se s kolegy o ničem jiném. Na každé kávě jen probíráme různé varianty právních důsledků nepodepsání Lisabonské smlouvy. Jako Češky se mě tady navíc už skoro nikdo jiný neptá na nic jiného, než proč nechceme najednou podepsat Lisabonskou smlouvu.

Po projevu našeho prezidenta v Evropském parlamentu v únoru 2009 si ke mně a mému britskému kolegovi přisedla v kantýně na oběd kolegyně a našťvaně řekla: „Sorry, ale jestli se mu Evropská unie tak nelíbí, tak ať co nejrychleji podepíše Lisabonskou smlouvu a vystoupí. Ta jediná tohle vůbec připouští.“

„Třeba to neví,“ zavtipkoval tehdy můj soused. Narážel na citáty v projevu našeho prezidenta, kvůli kterým se rozšířil názor, že kritizuje systém, kterému nerozumí. V projevu totiž řekl, že ekonomický systém Evropské unie je systémem potlačování trhu a nepřetržitého posilování centrálního řízení ekonomiky. Někoho to našťvalo, jiné rozesmálo. Ptali se, kde že prý je ten úřad, který nám centrálně plánuje ekonomiku, a že by tam chtěli pracovat. Kolegyni to moc nerozveselilo. Nic konkrétního neřekla, ale bylo znát, že má nesmyslného handrkování o podpis plné zuby. Znamená pro nás právní, politickou i čistě lidskou nejistotu.

A pak tu žijeme ještě jednou nejistotou. Zůstane českým členem Evropské komise Vladimír Špidla? Zpočátku jeho funkčního období sice platilo jako nanejvýš nepravděpodobné, že by ho vláda vyslala do Bruselu ještě jednou. Jenže postupem let jeho šance na znovuzvolení rostly. Jednu dobu se to v kuloárech považovalo za docela dost dobře možné. Pak jeho šance zase trochu poklesly a následně opět vzrostly. Od té doby stoupaly a dnes je jedním z favoritů. S napětím proto sledujeme, jak probíhá vyjednávání o novém komisařovi na české straně. S každou další zprávou v nás roste naděje. V těchto dnech vyjednávání vrcholí.

Na tom, jestli ho znovu zvolí, závisí i naše budoucnost. Když jsme sem přišli, věděli jsme, že je to na omezenou dobu. Za pět let se buď vrátíme domů, nebo půjdeme jinam, ale čas v Bruselu nám vyprší. Zpětně to vypadá trochu jinak. Pět let je docela dlouhá doba na to, aby člověk zapustil kořeny a začal se cítit doma. Sžil se tu s lidmi, poznal sousedy, našel si přátele. Obzvlášť pro děti, které tu chodí do škol, školek a jeslí a jejichž druhou mateřštinou se stala francouzština, je tu domov. Opustit tohle všechno? Zvláštní pocit...

I s kolegy jsme si na sebe zvykli. Posledních pět let jsme spolu trávili v průměru deset hodin denně, což je v podstatě víc než s vlastními rodinami. Pochopitelně to nebylo vždycky harmonické, ale dobře se známe a jsme tým. Navzdory tomu, že jsme tu tak odlišné osobnosti, nás

nasazení ve Formuli stmelilo. Jsou to i tyto v zásadě egoistické důvody, proč doufáme, že našeho komisaře vláda znovu potvrdí.

On sám o to také stojí. Řekl to několikrát i veřejně. Ta role mu sedí a téma je mu šité na míru. Udělal mnoho věcí, další započal a bylo by užitečné, kdyby je mohl dotáhnout.

Evropa cizíma očima

Vyrůstal jsem v jižních Čechách. Krajina s rybníky, loukami a lesy je mi proto dodnes blízká. Můj táta byl divadelní režisér. Díky tomu jsem do sebe celé dětství nasával atmosféru divadla a mezi lidmi od fochu se cítím tak trochu jako mezi svými. Když jsem dospíval, stočil se můj zájem na životní prostředí. Ještě za socialismu jsem se přidal k ekologickým hnutím. Na jaře jsme čistili potoky, sázeli stromky, v zimě se starali o lesní zvěř. Lásky k přírodě mi zůstala.

Všechny tyto zkušenosti mne ovlivňovaly a utvářely mou osobnost. Má identita je vlastně mix různých světů. Je jasné, že v tom nejsem žádná výjimka: je to tak u nás všech. Sympatizujeme s nějakým fotbalovým klubem, hudebním směrem, politickou stranou, občanskou iniciativou, regionem, městem... Naše osobnost je mozaika mnoha identit, které se vzájemně doplňují.

Podle mého k ní definitivně patří i ta tolik diskutovaná evropská identita. Mnozí sice tvrdí, že nic takového neexistuje. Prý se cítíme prostě jako Češi, Němci, Estonci, Řekové... ale ne Evropané. To ale není úplně pravda. Myslím, že ti, kdo to říkají, neměli možnost podívat se na Evropu zvenku.

Jeden Holanďan mi kdysi vyprávěl o svém půlročním cestování po Spojených státech. Jako mladý kluk, který měl plné zuby rodného města i vlastní rodiny, se tam vypravil za dobrodružstvím. S batohem na zádech a trochou peněz v kapse procestoval celou zemi. Dostal se do všech možných koutů, seznámil se s místními, měl se úžasně. Přesto prý jeden z hlavních dojmů, které si odtud přivezl, byl, že tam není doma. „Nejvic jsem to pocítil při příletu na letiště ve Frankfurtu, kde jsem přestupoval do Amsterdamu,“ vzpomínal. „Za přepážkou seděl německý celník – takový ten, co bych ho za normálních okolností výsměšně označil za prototyp omezeného byrokrata. A já byl najednou úplně dojatý, že

ho vidím. Strašně silně jsem pocítil, že jsem doma, protože tu důvěrně znám chování lidí a stačí mi se na člověka zběžně podívat, abych zhruba věděl, co je zač a co můžu čekat. A to jsem ještě vůbec nebyl v Nizozemí!“

Tahle příhoda, myslím, hezky vykresluje, jak to s tou evropskou identitou je. Samozřejmě že se Evropa skládá z mnoha rozličných zemí, jazyků, kultur, zvyků a mentalit. Ale když ji opustíme, vypadá to jinak. Možná také znáte někoho, kdo po pobytu v USA či Asii říká: „Hrozně mi chybělo to evropské.“ A když se ptáte, co myslí konkrétně, spíš neurčitě vyjmenovává: „Tak různě... ta historická atmosféra, způsob, jak se lidé k člověku chovají, jak nakupují, co jí... ty kavárny, čerstvé pečivo ke snídani...“ To všechno patří k Evropě – a je to kus naší identity.

Ne, nechci říct, že je to tu lepší než jinde. Vím o Evropanech, kteří si zamilovali jiný kontinent a nadobro se tam odstěhovali. Chci jen ukázat, že skutečně existuje něco jako evropská identita. Není to naše jediná a není ani ta hlavní. Mísí se s identitou národní, regionální, sociální. Ale přesto existuje. A v sobě ji nosí i ti, kteří o ní neví, nebo ji dokonce popírají.

„JSME SILNĚJŠÍ, BUDE PO NAŠEM!“

Založila jsem diskusní večery. To, co tady rozhoduje, je mít včasnou informaci a vědět, na koho se pro ni obrátit. S čím více lidmi se člověk stýká, tím více es má v rukávu. Scházíme se asi s patnácti známými pravidelně v jedné vinárně. Většinou jsme Češi, ale patří k nám i pár Slováků, Maďarů a Poláků. Vždycky si pozveme nějakého zajímavého hosta, třeba velvyslance, evropské komisaře či poslance. Díky neformální atmosféře je možnost se na cokoli zeptat. Často se tak dozvídáme různé pikantnosti a drby.

Jako třeba ten o tahání za nitky v mezinárodních vztazích, který vyprávěl Vladimír Špidla, když mezi nás jednou přišel: „Jednal jsem jako premiér s mnoha mocnostmi a zažil různé zacházení. V zásadě je to jednoduché. Na východě vám řeknou: ‚Hele, my jsme silnější a bude po našem.‘ Na západ od nás sice mluví o lidských právech a demokracii, takže to jednání trvá trochu déle, ale na konci stejně vyrozumíte: ‚My jsme silnější, takže bude po našem.‘ Jedině tady v EU je ten systém

nastavený tak, že i jako slabší a menší partner máte nejen právní garanci, že vaše zájmy respektují, ale i faktickou moc ovlivňovat.“

Jeden zastupitel menší členské země v EU zase popisoval svou zkušenost: „Nejen pro obyčejné lidi je fungování EU složité. I pro národní politiky! Co já si vyslechnu pokynů od své vlády, které jsou úplně mimo. Tuhle mi volal ministr a říká: ‚Zablokujte ten návrh!‘ Já mu na to říkám: ‚Ale to není jen tak, to se musí dát najevo včas a mít závažné argumenty, o tomhle kompromisu se jedná už měsíce!‘ A on zase: ‚Ne, prostě to zablokujte!‘ Zkrátka kdo tu nebyl, tomu se ta zkušenost těžko zpřístupňuje.“

Díky těmto historikům lze ještě lépe proniknout do zákulisí fungování EU. A je to právě tady, kde si začnu uvědomovat, že zřejmě právě na tom, kolik lidí bude mít možnost do tohoto systému proniknout, pochopit ho a ocenit, bude jednou záviset jeho legitimita.

My, kteří se scházíme k vinárenským diskuzím, ji nezpochybňujeme. Jenže my také nejsme reprezentativní vzorek společnosti.

Jednak jsme přesně ti, kteří mají přístup k informacím. Díky svému zaměstnání máme možnost rozlišovat zavádějící zprávy o EU od reality. Máme sice různé politické názory, ale nikdo nám nemusí propočítávat, kolik by lidé bez evropské integrace museli kvůli cům platit za ovoce či zeleninu nebo kolik by exportní firmy platily za nejrůznější certifikáty, povolení a potvrzení. Nikdo nám nemusí vysvětlovat, jak moc by malým evropským státům dominovaly ty velké. A už vůbec nám nikdo nemusí připomínat, jaké obohacení představuje možnost mluvit cizími jazyky a cítit se v cizích zemích jako doma.

Zadruhé jsme lidé, pro které jsou výhody EU hmatatelné. Je nám kolem třiceti a sametová revoluce nás zastihla během puberty, takže jsme náhle získanou svobodu a následné členství v EU ještě mohli maximálně využít k vlastnímu rozletu. Prošli jsme studiem, vzdělávacími pobyty a různými pracovními příležitostmi v nejrůznějších koutech Evropy i světa, a teď jsme zaměstnaní v institucích EU. Máme z ní tudíž ten nejpřímější prospěch, jaký můžeme mít. Je náš zaměstnavatel, naše děti díky ní vyrůstají dvoujazyčně a často, pokud jsou manželé různých národností, dokonce trojjazyčně. Denně máme před očima, jakou výhodu to představuje. Ze starých členských států tady už taková generace dorostla. Potomci starších úředníků, politiků a lobbyistů ze starých členských zemí dnes mluví jako rodilí mluvčí třemi jazyky a mají před

námi nesmírný náskok. Možná, že jsme se v jistém smyslu stali přesně tou elitou, o které euroskeptici říkají, že Evropská unie je „její“ projekt. Zároveň jsme se touto elitou mohli stát jen díky tomu, že je Česká republika členem EU.

Zatřetí jsme poslední generace, jejíž prarodiče zažili 2. světovou válku. Černobílé záběry na kost vyhladovělých a zmučených vězňů, kteří si s kulomety za zády kopali vlastní hroby, jak jsme je v dětství vídali v televizních dokumentech, se nás tak nějak týkaly. Také jsme poslední generace, která poznala během socialismu na vlastní kůži i jiný politický systém než demokracii, a moc dobře tedy víme, v čem je hodnota otevřených hranic.

Ale co naše děti? Vzdálenost a hranice už pro ně nebudou hrát žádnou roli, budou volně cestovat, studovat, pracovat a užívat si po všech koutech Evropy a světa. Budou nejspíš chodit do stejných řetězců kaváren, poslouchat stejnou hudbu a evropská identita pro ně bude mnohem samozřejmější než pro naše vrstevníky. Ale zároveň pro ně tohle všechno, včetně svobody a bezpečí, bude samozřejmostí. Budou mít dostatek motivace to udržovat? Samo od sebe se neudrží nic, setrvačností nic dlouho nefunguje. V čem bude legitimita Evropské unie spočívat pro ně? Ostnaté dráty a hromady vyzáblých mrtvých těl jim budou připadat jako vzdálené události z barbarského minulého století. Umně to vyjádřil jeden významný německý europoslanec: „Pro mé děti je Hitler stejně daleko jako pro mě císař Vilém. Z toho já si nic nedělám.“

Je přirozenou vlastností, že si nevážíme toho, co jsme získali zadarmo. Sama si po více než čtyřech letech v nejvyšších patrech evropské kuchyně nenamlouvám, že by snad politici byli tak zodpovědní, ctnostní nebo hodní, že by už nikdy nevyvolali národnostní konflikty nebo neprosazovali na úkor ostatních zájmy své vlasti. Naopak. Lité boje za národní zájmy se tu vedou neustále, už proto, že volení politici tak sbírají body u svých domácích voličů. Je to pouze důmyslně nastavený rozhodovací systém, který je nutí vést tyhle boje výlučně na papíře. O to víc stojím o to, aby se udržel.

A pak je tu ještě jeden čistě pragmatický důvod. Možná že je dnes riziko válečného konfliktu neaktuální. Zato existují jiné druhy ohrožení, a ty aktuální jsou. Terorismus, organizovaný zločin, obchod s lidmi, sítě pedofilů, kybernetické útoky, nákazy a pandemie, změny klimatu, zničené životní prostředí, vyčerpávání přírodních zdrojů, přístup

k energii. S tím vším nelze účinně bojovat jen na úrovni národních států. Podobně nemá naprostá většina států šanci uspět hraním jen na vlastním písečku v oblastech, které dnes rozhodují o konkurenceschopnosti ve světě: vývoj nových technologií, inovace, výzkum, kvalitní odborné vzdělávání.

Stejně jako to řekl ten velvyslanec, který byl na jednom našem diskusním večeru: kdo se nepohyboval v tomto nadnárodním prostředí, tomu se to může zdát těžko pochopitelné. Možná že legitimita Evropské unie bude jednou záviset na tom, kolik lidí bude mít možnost k tomuto prostředí přičichnout, nasbírat zkušenosti na důležitých postech v evropských institucích a vzít za svou mezinárodní perspektivu. Čím víc takových lidí bude, tím větší bude i povědomí o tom, jaké konkrétní výhody nám členství v Evropské unii přináší, a tím menší bude tendence věřit pokřiveným a zkresleným výrokům o jejím fungování. Jedině tak se zvýší pravděpodobnost, že si Evropská unie udrží svou legitimitu i po odchodu generace těch, kteří pamatují, jaké to bylo před ní.

Nejde o to, dívat se na ni přes růžové brýle. Jde jen o to, nedívat se na ni přes skla tak tlustá, že není nic kloudného vidět a člověk je odkázaný na pochybný popis jednookých.

Rozloučení s Bruselem

Před pár měsíci jsem se poprvé stal dědečkem. Narodila se mi vnučka, což jsem náležitě oslavil. Každý, komu se kdy narodilo dítě nebo vnuče, to bude znát. Člověk se na to škrvně dívá a hlavou mu probleskne, do jakého světa se asi rodí a co ho čeká. Tak mě napadá, že slovenský výraz „starý otec“ je výstižnější než náš „dědeček“. Jen co přišla zpráva o malé Ester, rázem se ve mně probudily všechny zasuté otcovské reflexy.

Zajímavé je, že když se lidí zeptáte, co si pro své potomky, ať už děti, nebo vnučata, přejí, začnou hledat odpověď mezi základními věcmi. „Aby nevyrůstali v bídě, aby mohli v bezpečí chodit do školy, studovat, aby nebyly žádné politické konflikty...“, říkají. Najednou je jedno, jestli jsou pravicoví, levicoví, zelení, modří, evropští nebo antievropští. Chtějí to samé.

Ani jako historik, ani jako vrcholný politik jsem nezaznamenal existenci žádného politického systému, který by tohle všechno na našem kontinentě garantoval lépe než integrace států v rámci EU. Už více než půl století zajišťuje EU na svém území mír. A to ve všech podobách: mír vojenský, politický, sociální, ekonomický i kulturní. Ještě nikdy ve svých dějinách nebyla Evropa tak stabilní a bezpečná.

Přesto pořád existují hlasy, které tvrdí, že členství v EU je spojeno především s omezeními a stojí nás naši suverenitu. Problém je v tom, že dnes si naprostá většina lidí žije tak, jak si ve dvacátých letech minulého století žili jen boháči. Ústřední topení, teplá voda z kohoutku, finančně dostupný lékař nedaleko, dostupné vzdělání pro děti, lednice s jídlem v kuchyni, telefon a jiná komunikační zařízení přímo v bytě, párkrát za rok placené volno, důchod ve stáří, vlastní auto... Tak oč dnes usilovat?

Vím o co. Nechci Evropu, jaká byla celá staletí. Peníze se po celé dějiny točily a hospodářství kvetlo hlavně ve městech a na obchodních křižovatkách. Oblasti mimo ně představovaly periferie. Čím dále se šlo od center, tím byly chudší. Největší nepřítel rozvoje byly vždy hranice. Ať

už mezi regiony, kraji nebo zeměmi. Tam, kde je okraj čehokoli, se lidé dostávají jen výjimečně nebo omylem. To se odráží na tamní ekonomické situaci.

Evropská unie pomáhá tyto struktury narušovat a překonávat. Její fondy podporují spolupráci a propojování regionů i měst ve všech oblastech. V dopravě, v energetice, v komunikaci, v obchodě, ve zdravotnictví, ve vzdělávání. Husté sítě jsou to, co přináší rozkvět, peníze a práci.

Týká se to i samotné společnosti. Stále více lidí žije ve městech. V roce 2010 v nich bude podle odhadů OSN žít už přes 57 % světové populace. Já sám také pocházím z města – vyrostl jsem v Plzni. Jenže obrázek, který mám o životě ve městě z dob svého dětství, se zásadně změnil. Ty tam jsou časy, kdy si na ulicích hráli malí uličníci a copaté holčičky, a na lavičkách před domovními vchody vysedávali staříci a stařenky a pozorovali život kolem. Děti i staří lidé působí dnes v městských centrech pomalu jako cizí tělesa. Dominují futuristické fasády, nablýskaná auta, veřejné dopravní prostředky a zástupci firem a úřadů. Vypustit tu dítě bez dozoru si sotva někdo troufne. S úderem zavírací doby se navíc některé čtvrti promění v města duchů, kde se člověku nechce chodit bez doprovodu. Zkrátka a dobře, ne zrovna atmosféra pro rodiny.

Ne že bych byl blázen do rockové muziky, ale dobře si pamatuji na skupinu Katapult. Vzpomínám si na slova jedné z jejích kultovních písní z osmdesátých let: „Až se bude psát rok dva tisíce šest, až se všichni přestěhujem do obrovských měst, pak bude možná pozdě na to chtít se ptát, co děti, mají si kde hrát?“ Za své funkční období jsem se párkrát sešel se zástupci desítek evropských měst, kteří založili síť „Města pro děti“. Jejím cílem je přesně to, na co Katapult naráží: vytvořit ve městech dobré životní podmínky pro děti.

Kdysi jsem i proto převzal záštitu nad „Městy pro děti“. V rámci této sítě si chtějí starostové a starostky vyměňovat zkušenosti s úspěšnými iniciativami a smysluplnými investicemi. Osvědčila se například hustá síť veřejné dopravy a nízkopodlažní dopravní prostředky, do kterých snadno nastoupí děti, lidé s kočárky, na vozíku i starší ročníky. Důležitý je také dostatek jeslí a školek. A pochopitelně musí ve městě zůstat obchody, protože ne každý má auto a čas podnikat výpravy do supermarketů na okraji města. Téměř všude také chybí centra pro mládež a nabídka kroužků pro volný čas, stejně jako integrační kurzy. Ty jsou důležité, protože velká část obyvatel dnešních měst pochází z ciziny. Ze

všech těchto opatření nemají prospěch jen rodiny s dětmi, ale celá společnost.

To je Evropa, o kterou usiluji. Možná už i trochu bilancuji. Přemýšlím, co se mi za těch pět let podařilo a co ne. Bohužel se nepovedlo prosadit změnu Směrnice o pracovní době. Dál platí kompromis, který není žádné řešení, a je jisté, že dříve nebo později se bude muset zase začít s vyjednáváním o nějakém novém.

Ale na druhou stranu se toho dost podařilo. Pro Čechy je asi nejviditelnějším přínosem to, že směji pracovat s výjimkou Německa a Rakouska ve všech ostatních členských státech EU bez omezení. To zpočátku vůbec nebylo samozřejmé. Až na Velkou Británii, Irsko a Švédsko, které nám otevřely své pracovní trhy hned po našem vstupu do EU, využívaly ostatní země tzv. přechodných opatření. To znamená, že jsme v nich bez pracovního povolení pracovat nesměli. Díky našemu vyjednávání a přesvědčování, že noví pracovníci tamním pracovním trhům nejen neuškodili, nýbrž prospěli, se podařilo v naprosté většině států tato období, původně naplánovaná až do roku 2011, zkrátit.

Také jsme vypracovali koncept flexicurity, který se považuje tak trochu za lék na stonající evropské trhy práce.

Další úspěch je založení Globalizačního fondu. Zpočátku nebyla nouze o výsměšné hlasy. Prý už zase nějaký fond a bůh ví na co. Uběhly dva roky, vypukla krize a náhle masově krachovaly podniky. Z Globalizačního fondu se stal účinný a žádaný nástroj na pomoc při přeškolení a rekvalifikacích.

Naše vlajková loď je demografické stárnutí. Otevřel jsem na evropské úrovni debatu o následcích a nutných opatřeních. Díky tomu se intenzivněji hledají řešení pro důchody, pečovatelské služby, péči o závislé osoby a mezigenerační solidaritu.

Kromě toho jsme prosadili důležité změny v oblasti bezpečnosti a zdraví při práci. Nechci se o nich rozepisovat v detailech, a tak je jen zmíním. Prosadili jsme Směrnici o agenturním zaměstnávání, která stanovuje, že lidé zaměstnaní přes agentury musí mít stejné podmínky jako kmenoví zaměstnanci. Posílili jsme podnikové rady. Prosadili jsme Směrnici v námořní dopravě, která zlepšuje pracovní podmínky deseti tisíců lidí. Dosáhli jsme dohody sociálních partnerů o ochraně pracovníků ve zdravotnictví před zraněními ostrými předměty. Zahájili jsme změnu Směrnice o magnetické rezonanci, která je velmi důležitá ve zdravotní

péči. Dosavadní řešení této významné diagnostické metody přestalo vyhovovat a žádá si revizi. Dokončili jsme také směrnice kompletující ochranu pracovníků. Zlepšili jsme koordinaci sociálních systémů. Nako nenápadná věc, která se však týká desítek milionů Evropanů využívajících volného pohybu a svobody usazování.

Pokud bych měl přemýšlet trochu víc globálně, je asi největší úspěch to, že se podařilo včlenit sociální věci mezi důležité politické resorty a zvládnout rozšíření EU i v sociální oblasti. Dlouhodobě jsem patřil v evropském tisku k pěti nejčastěji citovaným eurokomisařům. Že je sociální portfolio důležité, se ukázalo i v reakci na finanční a hospodářskou krizi. Hlavním cílem opatření bylo, aby ji ze svých úspor nezapltili hlavně obyčejní lidé. Proto se garantovaly vklady v bankách a spořitelnách do určité výše. To zachránilo náš finanční systém před krachem a tím pádem zabránilo sociálnímu úpadku milionů lidí.

Mně osobně zkušenost v Komisi dala hlavně nový pohled na věci a větší otevřenost v uvažování. Přišel jsem s určitými zkušenostmi s tím, jak a za jakých podmínek věci fungují. V evropském kontextu jsem postupně zjistil, jak moc jsou zaklesnuté v naší kultuře a tradicích. Najednou jsem viděl, že to nejen může jít i jinak, ale navíc i lépe.

Také jsem si uvědomil, že Evropa má společného mnohem víc, než bych si kdy býval dokázal představit. Díky tomu, že se evropské státy a společnosti utvářely na základě podobných historických procesů, máme společné kulturní jádro.

A ještě jedna věc: kvůli své odpovědnosti za Evropský sociální fond jsem se seznámil s nespočtelným množstvím projektů, z nichž mnohé by stálo za to převzít nebo se jimi alespoň inspirovat. Víím, jaké druhy projektů fungují a jsou ze systému snáze financovatelné. Mám kontakty, přímé zkušenosti a jsem tak schopen ovlivnit, kolik peněz jako celek na sociální politiku půjde.

V České republice je mimochodem proces hodnocení, schvalování a vyplácení projektů zbytečně složitý. Pokaždé, když jsem k nám vyslal experty, aby zdejší situaci zanalyzovali, vraceli se s tím, že „český systém je velmi komplexní“. V diplomatickém žargonu to neznamená nic jiného než nesmyslně komplikovaný. To by se mělo změnit.

Česká republika je mi pochopitelně jako země nejbližší. Ale také ji už dnes vidím v mnohem širších evropských souvislostech. Odmitám nám proto nalhávat, že můžeme obstát jako izolovaný stát, že jsme mocná

země, podle které se budou ostatní evropské státy řídit. Není pro nás jiná cesta než ve skupině ostatních států. Ale také mi vadí naše příliš nízké sebevědomí na mezinárodním a evropském poli. Ano, jsme malý stát. Ale zdaleka ne nejmenší. Ze sedmadvaceti států jsme počtem obyvatel na dvanáctém místě. Patříme tedy k těm středně velkým. Naše velikost a síla nám nedávají přímou moc, ale naše kulturní úroveň nám dává vliv. Tuto možnost dosud plně nevyužíváme.

Celá ta léta v evropských institucích čelím jednomu jevu. Když lidé ze starých členských států jen tak namátkou zmíní nějakou středoevropskou zemi, nikdy jim nepřijde na mysl Česká republika. Zmíní třeba Polsko nebo Maďarsko nebo Slovinsko. Ale Česko prostě nepatří k těm, které by je spontánně napadaly. Myslím, že je to škoda. Máme potenciál se lépe vyprofilovat a posílit svůj vliv. O to chci nadále usilovat.

Když se dívám na svou vnučku a přemýšlím o tom, v jakém světě bude jednou žít, přeji jí, aby žila v Evropě bez hranic, bez bariér a bez diskriminace. To je Evropa, na které chci nadále pracovat. Ať už v jakékoli funkci.

ANI KÁVU, ANI INFUZI...

Ta zpráva přichází krátce před polednem. Vladimír Špidla už nebude komisařem. Vystřídá ho Štefan Füle. Vláda dnes rozhodovala mezi posledními dvěma favority, a protože jméno našeho šéfa nebylo pro jednu politickou stranu průchodné, shodla se na tom druhém jméně. Postupně jak se mezi námi zpráva šíří, zavládne tíživé ticho. Je konec. Venku je symbolicky zataženo a sychravo.

„Nedá se nic dělat,“ povzdechne si někdo.

„Pořád hlásáme flexibilitu, tak teď budeme muset jít příkladem,“ pokouší se to obrátit ve vtip někdo jiný. Trochu se tomu pousmějeme, ale do smíchu není nikomu.

Šéf tu ještě není, vrátí se z Prahy až druhý den. Když přijede, jdeme spolu na kafe do kavárny v naší budově.

„Mrzí vás to hodně?“ ptám se ho.

„Ne, hele, to zase ne,“ říká přemýšlivě. „Já jsem vždycky nesnášel, když jsem někoho pověřil nějakou politickou funkcí a on si na ni po čase začal dělat nárok. Zapomněl, že ji má jen na čas a nepatří mu. Prostě něco končí a něco zase začíná.“

Chvilí přemýšlím. „Ale co budete teď dělat? Vždyť vás po takhle vysoké pozici už hned tak něco bavit nebude...“

„Ale, co blbnete?!“ napomene mě. „Vždyť moji zkušenost v České republice v tuhle chvíli nikdo nemá. Ty kontakty, ty zkušenosti s fungováním fondů, ty projekty... to bych chtěl všechno zužitkovat u nás, to se nám bude hodit!“

Známky nostalgie moc nejeví.

„Vždyť jste sama poznala, co všechno se tu člověk naučí...“, pokračuje.

„Asi jo...“, přitakávám.

„Jaký asi jo? Samozřejmě, že jo!“

„Máte pravdu“, uznávám.

„A nemluvím teď o tom, jak najít konferenční sály v Evropském parlamentu...“, připomene mi moje začátky.

*„Vy si to ještě pamatujete?“ udivím se a ani se nesnažím ututlat po-
usmání.*

„To víte, že ano!“

„A pamatujete si taky, jak jste mi při našem prvním pohovoru říkal, že moje práce bude spočívat hlavně v tom, abych mlčela?“

„To že jsem vám říkal?“

„Ano!“

„Opravdu?“

„Jo!“ trvám na svém.

„Aha“, zatváří se rádoby pohoršeně. „Ale to jste tedy, Magdaléno, moje pokyny celou dobu naprosto ignorovala!“

Smějeme se.

* * *

Když se vrátíme do kanceláře, věnuje mu jeho sekretářka na povzbuzení další svůj kouzelný úsměv. Neví, že jsme právě byli na kávě, a tak se ptá téměř soucitně: „Nechcete kávu?“

„Ne, díky“, odmítá mile. Možná přece jen působí trochu unaveně, anebo má sekretářka, stejně jako my všichni, dojem, že by ho měla něčím trochu rozveselit. A tak se sama od sebe ptá: „Ani infuzi?“

„Ne, ne“, odpovídá. „Radši se půjdeme pořádně najíst. Pojdme večer všichni do nějaké hospody na večeri.“

O AUTORECH

Vladimír Špidla (*1951 v Praze) vystudoval historii a archeologii na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy. Diplomovou práci na téma „Založení Živnobanky“ obhájil v roce 1976. Protože nebyl členem tehdejší Komunistické strany Československa a nemohl dělat žádnou kariéru, pracoval v letech 1976–1989 v různých dělnických profesích: na pile, v mlékárně, ve skladu stavebnin, jako kulisák apod. Nakonec se mu podařilo získat místo archeologa. Byl aktivní také v památkové péči a ochraně životního prostředí, jež patří dodnes k jeho koníčkům. Jeho politická dráha začala až po sametové revoluci. V roce 1989 spoluzakládal jihočeskou sociální demokracii. V letech 1991–1996 byl ředitelem Úřadu práce v Jindřichově Hradci. V roce 1996 byl zvolen poslancem za ČSSD, v roce 1998 se stal ministrem práce a sociálních věcí. Od roku 2001 do 2004 byl předsedou ČSSD, v letech 2002–2004 premiérem České republiky, který dovedl zemi do EU. Od roku 2004 do 2010 byl členem Evropské komise pro zaměstnanost, sociální záležitosti a rovnost příležitostí. Publikoval mnoho článků k politické, ekonomické, sociální a demografické situaci v České republice i v Evropě. V letech 2005–2009 si psal internetový blog, který se stal podkladem pro tuto knihu.

Magdaléna Frouzová (*1977 v Praze) studovala politologii a sinologii na univerzitě v Hamburku (stipendium od německé nadace Friedrich-Naumann). Během studia se kromě mezinárodních vztahů zabývala situací imigrantů v Evropě, integrací cizinců, islámskými zeměmi a rovnými příležitostmi žen a mužů. V roce 1998 provedla terénní výzkum o postavení přistěhovalců v Londýně. Po studiu pracovala pro Německo-arabskou obchodní komoru v Káhiře, poté jako zahraniční redaktorka v televizi Nova a krátce jako moderátorka v České televizi. Kromě článků o islámských zemích vydala dvě úspěšné knihy o muslimských ženách: *Závoj a džíny – ženy v islámském světě* a *Mříže v ráji – muslimské ženy v Evropě*. V letech 2005–2010 pracovala jako osobní asistentka českého eurokomisaře Vladimíra Špidly v Bruselu.

Vladimír Špidla
Magdaléna Frouzová

Kávu ne, radši infuzi

Bruselské postřehy
českého eurokomisaře
... a zákulisní historky
jeho asistentky

EDICE OSUDY

Foto Magdaléna Frouzová
Typografie Vladimír Verner
Vydalo nakladatelství Vyšehrad,
spol. s r. o., roku 2010
jako svou 950. publikaci
Vydání první. AA 9,48. Stran 184
Odpovědná redaktorka Radka Fialová
Vytiskla tiskárna Ekon, Jihlava
Doporučená cena 228 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, s. r. o.,
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-051-0